

verunt, et ad confirmandum manus suas posuerunt.

Signa ***** manuum Ariperti, Olderici, Joannis, Asprandi, Burli, et Canonis testium, et quamplurimæ aliæ personæ quæ ad hoc vocati (*ita cod.*) sunt.

Ego Vualpertus humilis archidiaconus et cancellarius sanctæ Mediolanensis Ecclesiæ et præsentis sacri (*ita cod.*) synodi de mandato suprascriptorum Patrum hoc iudicatum venerabilis patris domini Attonis episcopi Vercellarum scripsi, tradidi, et subscripsi.

Ego Lambertus notarius sacri palatii et missus dominorum Hugonis et Lotharii piissimorum regum, una cum suprascripto domino archidiacono tradidi atque subscripsi.

Ego Petrus, qui dicor Rabbus, notarius domini Henrici imperatoris suprascriptum iudicatum domini Attonis episcopi Vercellarum ab eo pronuntiatum in synodo Mediolanensi et subscriptum, ut supra fideliter exemplatum per infrascriptum Rogerium Bonafidem notarium ab originale prædicti iudicatus, quod apparet fuisse tribus sigillis munitum, primum quorum erat dominorum regum, alterum cum sanctis Petro et Paulo, et tertium cum sancto Ambrosio sed antiquitate quasi consumptum, cum ipso originale, ut plurimum marcido, ut vix difficulter legi possit, diligenter concordavi, ro-

gatus a venerabili domino Ambrosio dicto de Vicomercato abbate monasterii sancti Ambrosii, ubi ejus sanctum requiescit corpus; instante etiam domna Columba abbatissa monasterii Majoris Mediolani: et hoc de mandato domni Joannis dicti de Rusca honorabilis potestatis civitatis et communis Mediolani, præsentibus dicto Bonafide, T. Senago, Jo. Coalia, J. Canova, A. Lomatio, notariis, atque Thoma dicto Crasso, et Rufino Corbo juris peritis, ac Ossa de Osis, Petro dicto Bellabuca, Comasino de Cremis, Joanne Marcellino, Vidone vicecomite, testibus: et quia concordare inveni, præter litteras plus minusve, mea manu subscripsi.

Ego Tebaldus, qui dicor de Sunago, notarius hoc transumptum quia fidele inveni me subscripsi.

Ego Joannes, qui dicor Coalia, notarius sacri palatii prædicto transumpto interfui, et quia concordare inveni, ut supra, de mandato me subscripsi.

Ego Joannes, qui dicor de Canova, imperialis notarius hoc transumptum fideliter concordavi, et [quia] uniforme cum originale inveni, me subscripsi.

Ego Anselarus, qui dicor de Lamatio, notarius cum supradictis notariis hoc transumptum examinaui, et quia concordare inveni, me subscripsi.

APPENDIX AD ATTONEM.

FRAGMENTUM VETERUM PRECATIONUM, IN FORMA LITANIARUM, IN HONOREM S. EUSEBII.

(Ex cod. Othonis.)

..... factus est Eusebius, et Christianæ legis maximus. Exaudi nos.

..... Omnes sacro sibi suscepit, et præsul factus Vercelles directus est. Exaudi, etc.

..... Hæresiarca quæ cum esset civitas dure pastorem orthodoxum spreverat. Exaudi, etc.

In S. Templo Mariæ se obstruunt, doctor ad eos ne intret catholicus. Exaudi, etc.

Charus sed Deo signo crucis fregerat vectes et seras, et intravit januas. Exaudi, etc.

..... de luce consubstantialiter prædicans multos instruxit fideliter. Exaudi, etc.

Mox sed tyrannus callide Constantius synodum dictat in urbe metropoli. Exaudi, etc.

..... Minorem in qua Patris Filium temere pulsant scribere catholicos. Exaudi, etc.

..... Occurrere præsul et ad fluminis moratur ora cum unda. . . Sicidæ. Exaudi, etc.

Navis, quæ erat ad alteram ripam ad eum sola quia jusserat. Exaudi, etc.

Ut facto celere it Mediolanum ad configendum cum tyranno. Exaudi, etc.

..... Nec suasionibus cessit, tunc vinctus conditur exilio. Exaudi, etc.

..... Tyrannus sed postquam est mortuus, pastor ad caulas reversus est proprius. Exaudi, etc.

..... Avidos invenit Ariani dogmatis, ut jam cum paucis degeret catholicus. Exaudi, etc.

Verum cohors ruit in pontificem; mortem dederunt prædicandi vivere. Exaudi, etc.

..... Sic sanctam tunc reddidit animam, hic sepulture locus manet celebrer. Exaudi, etc.

..... Sesultat et pollet miraculis, tristes levantur et languentes inibi. Exaudi, etc.

..... Hunc rogare pariter ut intercedat pro nobis ad Dominum. Exaudi, etc.

NOMINA PLEBIUM EPISCOPATUS S. EUSEBII.

(Cod. Vatic. 4322, ad calcem epistolæ Attonis ad Waldonem.)

† Prodobio, Cozzo, Martyri, Mediolano, S. Evasii, Rusciniانو, seu Cassiani, Castello Turris,

Montigio Pini, Duperia, monte Calano. Balzola, Tridino, Cornetæ, Medæ, Palaciolo,

Palazzo, Fennerno Salucra, Ciciliano, Sce- A la, Cossatæ, Diffellenga, Badalauco.

voli...

Bulgari, Blandendæ, Albano, Sente, Radi . . .

Sanctæ Ahathæ, S. Secundi, S. Peregrini, Bugel- Nivola.

DE ATTONIBUS DIATRIBA.

Auctore erudito sæculi XVIII viro,

(Apud Mai, Veterum Scriptorum Collectio nova ex codice Vaticano).

I. Cum multa sunt quæ facile inducere in errorem prudentes etiam et acutissimos viros potuere, tum maxime ejusdem nominis in pluribus hominibus iteratio. Huic malo, ut remedium aliquod afferretur, fuere qui disquisitiones, dissertationes, diatribas, vel simile aliquid scriberent de cognominibus viris. Quo in genere celebres sunt viri eruditissimi Joannis Alberti Fabricii in bibliotheca præsertim Græca elenchi illi sui, et viri pariter docti Leonis Allatii de Simeonibus de Psellis diatribæ. Atque utinam alias, quas paraverat his similes, vel ad umbilicum ille perduxisset; vel perductas evulgasset? (1693) quod nunc a viro similis doctrinæ, et ejusdem patriæ avide exspectamus (1694). Mihi Attonum diversorum capitularia vulganti constitutum est et si laudem illorum non possum, consilium tamen imitari et de Attonibus pluribus, ut lux aliqua edendis monumentis accedat, diatribam scribere.

II. Et primo quidem de nomine ipso dicendum est, quod varie multum afferri solet. Nam « Hatto, Haddo, Hetto, Hayto, Hayde, Haitho, Otto » idem nomen est, ut adnotavit quem modo laudavi Joannes Albertus Fabricius (1694¹), et alibi (1694²) quoque adjunxit pronuntiationes ejusdem nominis alias « Ahytho, Haito, Heito, Haido, Hatto, itemque (1694³) Adto, Atto. » Papebrochius (1694⁴), de sancto Attone Vallisumbrosæ olim abbate loquens, admonet antiquioribus scriptoribus dici « Attus, Actus, Actius; ex sui temporis, ait, Latino usu; aliis vero ex vulgari linguæ Italicæ forma Atto, Sive Attho. » Vellem dixisset vulgari linguæ formam id tulisse potius, ut Azzo diceretur: quod celebre sit Italis hoc nomen; ut vel in una Estensi familia Muratorius (1694⁵) novem sic nuncupatos principes numeraverit, quorum non nemo dictus etiam Azzolinus. Et fortasse non aliud nomen est Azzo, quod legitur in veteri charta apud Edmundum Martenium (1695). Esse vero idem nomen Attus, seu Atto, et Azzo, vel etiam Actis, Actius etc., monuit quem modo laudavi Muratorius ad chartam Azzonis episcopi Pisani anni 1017 (1696), qui (1697) de marchione Alberto Estensi ait: « Chiamato ancora con altro nome, o soprano Azzo, Ato, Atto, Azo, Atho,

B Aczo, Acto; » et postea (1698) de bisavo comitis Mathildis Adalberto seu Alberto: « Era anco detto con secundo nome Attone, che è lo stesso che Azzone, e Azzo » quanquam (1699) contra Leibnitium negat idem nomen fuisse Adelbertum et Azzonem (1700). Nihilominus celeberrimi auctores annalium Camaldulensium admonet (1701) sequioribus ætatibus promiscua fuisse nomina Azonis et Arnaldi, ut Cononis et Conradi. Illud autem est verissimum, quod Papebrochius addebat, ex idiomatum diversitate atque ex unius idiomatis alia apud aliam gentem pronuntiatione multiplex hoc nomen esse factum, idemque in aliis nominibus contigisse. Nam, e. g., commutationem litterarum *tt* et *dd*, quam potest hic animadvertere, in aliis etiam nominibus videbis, atque observavit alibi (1902) Muratorius. Addas ex Mabillonio (703) varietatem aliam Heido, et ex Francisco Zacharia in catalogo abbatum Vallisumbrosæ Acto (1784). Nescio vero an idem ac Hatto sit Hatta nomen monachi Blandiniensis apud Gandavum, et abbatis Nobiliacensis, de quo Mabillonius (1705). Idem est Hetti, de quo infra erit sermo.

III. Utilis est hæc nominis ejusdem in scribendo vel pronuntiando dissimilitudo, ne ad diversos homines distinguendos hoc quasi indicio seu argumento utamur. Exempli causa, auctor Germaniæ sacræ, Marcus Hansizius (1706), ut probet Attonem Pataviensem episcopum alium esse ab Attone Frisingensi. « Nam, inquit, Frisingensis in tabulis Frisingensibus non appellatur Hatto, sed Atto. » Miror etiam virum eruditum, et in mss. codicibus tractandis versatissimum, Lucam Dacherium (1709), postquam de Ahytone (ut ipse vocat) Basileensi dixit: « Qui aliis Halto, Heito, Haido nuncupatur, » scribere paulo post in chronico Sanctigallensi: Hatto, corrupto nomine, appellatur pro Haito vel Heito. Peræque enim illa nomina a veteribus usurpantur. Cæterum facile erit in eodem Attone Frisingensi errare non attendentibus aliter atque aliter hoc nomen efferri in unius Anastasii codice. Nam in Vita Leonis III et post aliquantos dies, ait, fidelibus missis, qui cum eo venerunt in pontificale obse-

(1693) Leonis Allatii diatribæ tres ineditæ de Nicetis, de Philonibus, et de Theodoris, a me vulgabantur ex codice mihi extra Vaticanam bibliothecam cognito. A. MAIUS.

(1694) Intelligit, puto, auctor N. Vernatiam, Græcum linguæ patriæ in bibliotheca Vaticana scriptorem, ad quem multa Allatii scripta pervenerant. A. MAIUS.

(1694¹) Biblioth. med. latin., V. Hatto.

(1694²) Ib., V. Ahytho.

(1694³) Ib., V. Adto.

(1694⁴) Ad. d. 22 maii, tom. V, pag. 194, edit.

Antwerp.

(1694⁵) Antichità Estensi tom. I, II.

(1695) Tom. I, Thesaur. anecd., pag. 5.

(1696) Antiquit. med. æv., tom. III, col. 1073.

(1697) AA. Estens. sub. init.

(1698) Cap. 21, pag. 197.

(1699) Dissert. XII, tom. 3, col. 728.

(1700) V. eundem annal., ad A. 365.

(1701) Ad A. 109.

(1702) Antiq. med. æv., tom. 3, col. 1073.

(1703) Ib., dissert. 33, V. *addizzare*.

(1704) Anecd. med. æv., pag. 176.

(1705) AA. Bened. ad A. 672, num. 20, et Act. SS. sæc. II, part. 2, pag. 985, et sæc. III, par. I, pag. 472.

(1706) Tom. I, pag. 153.

(1707) In præf. tom. VI, Spic.